

ความเป็นมาของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรม ผลผลิตทางเกษตรเป็นสินค้าออกที่สำคัญและทำรายได้ให้กับประเทศมากที่สุด แต่ประสบปัญหาปริมาณส่งออกของผลิตผลทางการเกษตรตกต่ำ สาเหตุสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้ปริมาณส่งออกลดลงเนื่องจากคุณภาพของผลิตผลเหล่านั้นไม่ไคมาตรฐาน รัฐบาลจึงได้กำหนดมาตรฐานสินค้าออกที่สำคัญ ๑๐ ประเภท ไคแก่ ข้าวโพค ปอฝอก เมล็ดคหุง ปุยนุน ไม้สัคแปรรูป เปลือ ข้าวฟ่าง เครื่องเงินไทย ผ้าไหมไทย ผลิตภณที่มันส้มปะหรง โดยให้กระทรวงพาณิชย์เป็นผู้ดูแลควบคุมและรับผิดชอบ ซึ่งผลของการกำหนดมาตรฐานสินค้าออกนี้ทำให้ปริมาณส่งออกของผลิตผลการเกษตรเพิ่มขึ้น

แต่ประเทศอุตสาหกรรมยอมมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจมากกว่าประเทศกสิกรรม รัฐบาลจึงได้พยายามส่งเสริมให้มีการลงทุนในอุตสาหกรรม ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้ง ๔ ฉบับ อุตสาหกรรมที่สมควรสนับสนุนมากที่สุดในประเทศที่มีผลิตผลการเกษตรมากคือ อุตสาหกรรมการเกษตร (Agro - Industry) โดยนำเอาผลิตผลการเกษตรมาเข้ากระบวนการผลิตในโรงงานได้เป็นผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรมที่สามารถเก็บรักษาไว้ได้นาน เช่น อาหารกระป๋อง ผลไม้กระป๋อง ซึ่งวิธีนี้จะช่วยแก้ปัญหาการเน่าเสีย และปัญหาราคาผลิตผลการเกษตรตกต่ำในฤดูกาลเก็บเกี่ยวได้ เนื่องจากมีอุปสงค์ (Demand) จากโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีพืชพันธุ์ธัญญาหารสมบูรณ์ ประชาชนนิยมบริโภคอาหารสดมากกว่าอาหารกระป๋อง ความต้องการอาหารกระป๋องและผลไม้กระป๋องของตลาดในประเทศมีอยู่อย่างคังนั้น อุตสาหกรรมประเภทนี้จึงต้องพยายามหาทางส่งผลิตภัณฑ์ออกขายในตลาดต่างประเทศ ซึ่งนอกจากจะช่วยระบายผลิตผลของตนออกสู่โลกภายนอกแล้ว ยังเป็นการช่วยให้ดุลการค้าของประเทศไทยดีขึ้น ซึ่งเป็นผลดีแก่เศรษฐกิจของประเทศ แต่ทว่าในตลาดต่างประเทศหรือในการดำเนินการค้าระหว่างประเทศนั้น ยอมต้องมีการแข่งขันกันอยู่เสมอ ประเทศต่าง ๆ จึงต้องหากลวิธีเพื่อให้สินค้าของตนขายได้มากที่สุด เช่น การรวมตัวกันในการค้าของกลุ่มตลาดรวมยุโรป การตั้งกำแพงการค้าและภาษี เป็นต้น

การกำหนดมาตรฐานสินค้า เป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการค้าทั้งภายในประเทศและการค้าระหว่างประเทศ เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการซื้อขาย ตลอดจนให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ซื้อและผู้ขาย นอกจากนี้บางประเทศยังใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันมิให้สินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานเข้าไปขายในประเทศของตน จึงนับว่ามาตรฐานเป็นเครื่องมือในการสร้างกำแพงการค้าอย่างหนึ่งด้วย

สำหรับประเทศไทย ผลไม้กระป๋องที่ผลิตออกขายต่างประเทศส่วนมากได้แก่ สับปะรดกระป๋อง ซึ่งมีปริมาณการผลิตมากถึงร้อยละ ๘๐ ของปริมาณผลไม้กระป๋องทั้งหมด^๒ และส่วนมากส่งออกขายในตลาดต่างประเทศ การส่งออกในระยะแรกมีปัญหาทางด้านมาตรฐานของผลิตภัณฑ์และมีคู่แข่งที่สำคัญคือ ญี่ปุ่นและไต้หวัน ซึ่งทำการผลิตมานานและมีการควบคุมคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานอย่างเคร่งครัด ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ผลิตภัณฑ์ของประเทศไทยขายได้เพียงร้อยละ ๔ ของปริมาณที่ซื้อขายกันในตลาดโลก และคิดเป็นร้อยละ ๑๕.๒๐ ของกำลังการผลิตของประเทศไทยที่มีอยู่ในขณะนั้น^๓

ดังนั้น จึงประสบปัญหาว่า ทำอย่างไรจึงเพิ่มปริมาณขายให้มากขึ้นได้

รัฐบาลได้ใช้วิธีกำหนดมาตรฐานของผลิตภัณฑ์สับปะรดกระป๋อง เป็นมาตรฐานบังคับเพื่อแก้ปัญหาที่เหมือนกับที่เคยใช้มาตรฐานสินค้าออกแก้ปัญหาความตกต่ำของปริมาณการส่งออกซึ่งผลิตผลการเกษตรมาแล้ว

ตามทฤษฎีการค้า การกำหนดมาตรฐานเป็นหน้าที่ทางการตลาดที่สำคัญ และเป็นสิ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกและก่อให้เกิดความยุติธรรมในการซื้อขาย

ด้วยเหตุนี้ จึงควรศึกษาว่าการกำหนดมาตรฐานแก้ปัญหาการส่งออกของผลไม้กระป๋องได้หรือไม่ หลักเกณฑ์ในการกำหนดมาตรฐานเป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคในการกำหนดมาตรฐานหรือไม่ และประเมินผลของการกำหนดมาตรฐานที่มีต่ออุตสาหกรรมผลไม้กระป๋อง ตลอดจนพิจารณาแนวทางที่จะพัฒนาการมาตรฐานและอุตสาหกรรมผลไม้กระป๋องให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

^๒ บรรพต หงษ์ทอง, นพิตพิพย์ กระจิณ, การผลิตและการค้าผลไม้กระป๋อง กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ (พระนคร : โรงพิมพ์ชาวพาณิชย์ ๒๕๑๐)

^๓ เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๑๘

^๔ เรื่องเดียวกัน หน้า ๘๗

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์คือ

๑. ศึกษาถึงความเป็นมา ตลอดจนหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดมาตรฐานผลไม้ไม่ระบอง
๒. ศึกษาถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของการมาตรฐาน ทั้งในและนอกประเทศ
๓. ศึกษาถึงมาตรฐานที่กำหนดขึ้นแล้วว่ามีผลในทางปฏิบัติอย่างไรบ้าง
๔. ศึกษาถึงสภาพการผลิตผลไม้ไม่ระบองในประเทศ และแนวโน้มการผลิตในอนาคต
๕. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการกำหนดมาตรฐาน และการบังคับใช้ ซึ่งสมควรจะหาวิธีการปรับปรุงแก้ไขต่อไป
๖. สรุปปัญหาและขอเสนอแนะในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการผลิต และแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ให้ก้าวหน้าต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานผลไม้ไม่ระบอง จะศึกษาอย่างละเอียดเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานของสินค้าอุตสาหกรรมผลไม้ไม่ระบองในประเทศไทย สำหรับหน่วยงานมาตรฐานระหว่างประเทศ ตลอดจนสภาพอุตสาหกรรมในต่างประเทศ จะกล่าวถึงเฉพาะหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องและอุตสาหกรรมที่ต้องนำมาเปรียบเทียบกับของไทยเท่านั้น และจะเน้นในเรื่องมาตรฐานสับปะรดกระป๋อง เพราะปริมาณการผลิตสับปะรดกระป๋องในประเทศไทยมีมากถึงร้อยละ ๕๐ ของการผลิตผลไม้ไม่ระบองทั้งหมด ตลอดจนปัจจุบันประเทศไทยมีการจัดทำมาตรฐานผลไม้ไม่ระบองแล้ว ๔ มาตรฐาน แต่มีมาตรฐานสับปะรดกระป๋องเพียงอย่างเดียวเท่านั้นที่กำหนดให้เป็นมาตรฐานบังคับ จึงต้องการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลของการกำหนดมาตรฐานว่าก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในปริมาณการผลิต ปริมาณการส่งออก ต้นทุน ราคาขาย และการดำเนินการผลิต ตลอดจนการจัดจำหน่าย อย่างไร และศึกษาถึงวิธีการในการกำหนดมาตรฐานการนำมาตรฐานไปบังคับใช้ว่ามีวิธีการอย่างไร และมีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรบ้างที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งสรุปขอเสนอแนะ วิธีการแก้ปัญหาและแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมผลไม้ไม่ระบองในประเทศไทย

ประโยชน์ที่จะได้จากการศึกษา

๑. ทำให้ทราบถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการกำหนดมาตรฐานทั้งในด้านการผลิต ผู้บริโภค ในด้านการค้า และเศรษฐกิจโดยรวม ตลอดจนบทบาทและความสำคัญของการกำหนดมาตรฐานสินค้าที่มีต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมผลไม้มะม่วง
๒. ทำให้ทราบถึงวิธีการในการกำหนดมาตรฐานสินค้า ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ
๓. จากข้อ ๑. และ ๒. ก็จะสามารถชี้ให้เห็นถึงจุดอ่อนและปัญหาในปัจจุบัน ซึ่งหากหาทางแก้ไขได้ ก็จะช่วยในการพัฒนาอุตสาหกรรมผลไม้มะม่วงให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

วิธีการศึกษาค้นคว้า

๑. ศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ อันได้แก่ ตำรา หนังสือ และเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการผลิตสินค้า วิธีการในการกำหนดมาตรฐาน มาตรฐานที่กำหนดไว้แล้ว การดำเนินการควบคุมให้สินค้าตรงตามมาตรฐาน ตลอดจนเอกสารอันเป็นรายงานในการปฏิบัติงาน และการสัมมนาหรือการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของหน่วยราชการ หน่วยงานเอกชน และองค์การต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
๒. สอบถามจากผู้ประกอบอุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง เกี่ยวกับการดำเนินการผลิต การควบคุมคุณภาพ ว่าไปปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงไร นอกจากนี้ยังทำการสังเกตการปฏิบัติงานจริงในโรงงานผลิตอาหารกระป๋อง เพื่อศึกษาถึงกรรมวิธีในการผลิต การควบคุมคุณภาพและสัญลักษณ์ในการผลิต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย